

DOI 10.58423/2786-6742/2025-8-267-279
УДК 338.1

Ганна ТЕЛЬНОВА

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки
ДУ «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: [0000-0002-5724-7229](https://orcid.org/0000-0002-5724-7229)
Scopus Author ID: [57218552582](https://orcid.org/57218552582)

Ірина ЮСЮК

здобувач світи
ДУ «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: [0009-0001-0912-6465](https://orcid.org/0009-0001-0912-6465)
e-mail: 6973144@stud.kai.edu.ua
(Corresponding author)

ЕКОНОМІКА ЩАСТЯ КРАЇН СВІТУ: ДЕСКРИПТИВНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У роботі досліджується індекс щастя як комплексний показник добробуту населення у різних країнах. Метою статті є дослідження соціально-економічних факторів, що впливають на формування щасливої нації в сучасному світі. Розглянуто ключові складові індексу, такі як суб'єктивне благополуччя, економічний розвиток, соціальна підтримка, тривалість здорового життя, свобода вибору, щедрість та сприйняття корупції. Кластерний аналіз даних за 2005–2023 роки виокремив шість головних кластерів країн, кожен з яких характеризується унікальними факторами, що впливають на рівень щастя. У дослідженні також застосовано порівняльний та статистичний аналіз для оцінки залежностей між ключовими змінними, що визначають добробут, такими як ВВП на душу населення, рівень соціальної підтримки та тривалість життя. Виявлено тісний взаємозв'язок між економічними показниками та суб'єктивним рівнем щастя, а також підкреслено важливість соціальної взаємодії, рівня довіри в суспільстві та сприйняття справедливості.

Результати дослідження індексу щастя демонструють, що добробут населення є багатогранним явищем, яке залежить від взаємодії економічних, соціальних, екологічних та емоційних чинників. Аналіз показав, що економічний розвиток є важливим, але не єдиним чинником формування щастя. Соціальна підтримка, свобода вибору, прозорість урядових структур та емоційний стан населення мають не менш важливе значення. Водночас, суб'єктивність оцінок та культурні відмінності у сприйнятті щастя створюють певні виклики для уніфікованого підходу до оцінки добробуту. Застосування кластерного аналізу дозволило ідентифікувати не лише глобальні тенденції, але й регіональні особливості. Ці особливості потребують врахування при формуванні міжнародних стратегій. Підвищення рівня щастя населення вимагає комплексного підходу, який враховує економічні, соціальні, культурні та психологічні аспекти. Результати дослідження можуть слугувати основою для розробки

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

національних і міжнародних стратегій, спрямованих на підвищення якості життя та гармонізацію суспільних відносин у глобальному масштабі.

Ключові слова: добробут; економічний розвиток; індекс; кластерний аналіз; корупція; тривалість життя; щастя; щедрість.

JEL Classification: D63, I3, O1

Absztrakt. A tanulmány a boldogságindexet a különböző országok lakosságának jólétének átfogó mutatójaként vizsgálja. A cikk célja, hogy tanulmányozza azokat a társadalmi-gazdasági tényezőket, amelyek befolyásolják a boldog nemzet kialakulását a modern világban. Az index olyan kulcselemeit veszik figyelembe, mint a szubjektív jólét, a gazdasági fejlődés, a társadalmi támogatottság, a várható egészséges élettartam, a választás szabadsága, a nagylelkűség és a korrupció észlelése. A 2005–2023 közötti időszakra vonatkozó adatok klaszterelemzése hat fő országcsoportot azonosított, amelyek mindegyikét egyedi, boldogságszintet befolyásoló tényezők jellemezték. A tanulmány összehasonlító és statisztikai elemzéssel is felmérte a jóllétet meghatározó kulcsváltozók, például az egy főre jutó GDP, a társadalmi támogatottság szintje és a várható élettartam közötti összefüggéseket. A gazdasági mutatók és a boldogság szubjektív szintjei között szoros összefüggést azonosítottak, és hangsúlyozták a társadalmi interakció fontosságát, a társadalomba vetett bizalom szintjét és az igazságosság megítélését.

A boldogságindex vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy a lakosság jólléte sokrétű jelenség, amely gazdasági, társadalmi, környezeti és érzelmi tényezők kölcsönhatásától függ. Az elemzés kimutatta, hogy a gazdasági fejlődés fontos, de nem az egyetlen tényező a boldogság formálásában. A társadalmi támogatottság, a választás szabadsága, a kormányzati struktúrák átláthatósága és a lakosság érzelmi állapota egyaránt fontos. Ugyanakkor az értékelések szubjektivitása és a boldogság észlelésének kulturális különbségei bizonyos kihívásokat jelentenek a jólét felmérésének egységes megközelítése számára. A klaszteranalízis segítségével nemcsak a globális trendeket, hanem a regionális jellemzőket is azonosíthattuk. Ezeket a jellemzőket figyelembe kell venni a nemzetközi stratégiák kialakításakor. A lakosság boldogságszintjének növelése átfogó megközelítést igényel, amely figyelembe veszi a gazdasági, társadalmi, kulturális és pszichológiai szempontokat. A vizsgálat eredményei alapul szolgálhatnak az életminőség javítását és a társadalmi viszonyok globális szintű harmonizációját célzó nemzeti és nemzetközi stratégiák kidolgozásához.

Kulcsszavak: jólét; gazdasági fejlődés; index; klaszterelemzés; korrupció; élet; boldogság; nagylelkűség.

Abstract. The paper examines the happiness index as a comprehensive indicator of the well-being of the population in different countries. The purpose of the article is to study the socio-economic factors that influence the formation of a happy nation in the modern world. The key components of the index are considered, such as subjective well-being, economic development, social support, healthy life expectancy, freedom of choice, generosity and perception of corruption. The cluster analysis of the 2005-2023 data identified six main clusters of countries, each characterized by unique factors that influence the level of happiness. The study also used comparative and statistical analysis to assess the relationships between key variables that determine well-being, such as GDP per capita, social support and life expectancy. The study reveals a close relationship between economic indicators and subjective levels of happiness, and emphasizes the importance of social interaction, the level of trust in society and the perception of justice.

The results of the happiness index study demonstrate that the well-being of the population is a multifaceted phenomenon that depends on the interaction of economic, social, environmental and emotional factors. The analysis showed that economic development is an important but not the only factor in shaping happiness. Social support, freedom of choice, transparency of government structures, and the emotional state of the population are equally important. At the same time, the subjectivity of assessments and cultural differences in the perception of happiness pose certain challenges for a unified approach to assessing well-being. The use of cluster analysis allowed us to identify not only global

trends, but also regional peculiarities. These peculiarities need to be taken into account when formulating international strategies. Improving the level of happiness of the population requires a comprehensive approach that takes into account economic, social, cultural and psychological aspects. The results of the study can serve as a basis for developing national and international strategies aimed at improving the quality of life and harmonizing social relations on a global scale.

Keywords: happiness index, well-being, social support, economic development, healthy life expectancy, cluster analysis, subjective well-being, freedom of choice, generosity, perception of corruption.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де економічний розвиток і технологічний прогрес є основними показниками успіху, все більше уваги приділяється питанням благополуччя та щастя людей. Індекс щастя, або індекс благополуччя, стає важливим інструментом для вимірювання рівня задоволеності життям у різних країнах. Цей показник враховує не лише економічні фактори, але й соціальні, екологічні та психологічні аспекти, що впливають на якість життя.

Вивчення індексу щастя дає можливість урядам і міжнародним організаціям визначити пріоритети для соціально-економічної політики, спрямованої на підвищення добробуту населення.

Індекс щастя є комплексним показником, який використовується для оцінки рівня добробуту населення в різних країнах світу. Основною метою розрахунку цього індексу є виявлення рівня задоволеності життям, що залежить від ряду соціально-економічних та екологічних факторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Індекс щастя як комплексний показник добробуту суспільства став об'єктом численних досліджень з боку науковців, організацій та політиків у всьому світі. У цьому розділі представлено огляд ключових досліджень, авторів та їх внеску у вивчення індексу щастя.

Перші підходи до створення індексу щастя виникли у 1970-х роках завдяки ініціативі Бутану із запровадження Індeksu валового національного щастя (Gross National Happiness) [1]. Дослідники [2] розробили цю концепцію як альтернативу традиційним економічним індикаторам, таким як ВВП. Увага була зосереджена не лише на матеріальному добробуті, але й на культурних, духовних і екологічних аспектах.

Міжнародні організації значно розширили підходи до вимірювання щастя, а саме:

World Happiness Report (WHR), започаткований у 2012 році під егідою Мережі сталого розвитку ООН (UN SDSN), є одним із найважливіших джерел для аналізу щастя [3]. У розробці звіту брали участь провідні дослідники, зокрема Дж. Ф. Геллівелл, Р. Лейард і Дж. Сакс [4]. Вони виділили шість ключових факторів, які визначають рівень щастя: дохід, соціальна підтримка, тривалість здорового життя, свобода вибору, щедрість і сприйняття корупції;

Gallup World Poll [5] – ще одне джерело, яке надає дані для WHR. Цей глобальний опитування охоплює суб'єктивне благополуччя та використовує, зокрема, шкалу Кантріла, за якою люди оцінюють рівень свого життя.

Багато дослідників вивчали складові індексу щастя, його детермінанти та методології: представлено парадокс, що збільшення доходів не завжди супроводжується зростанням щастя з часом [6]; досліджено зв'язок між доходами та щастям, виявляючи поріг доходу, після якого щастя перестає зростати [7]; розвинуто концепцію суб'єктивного благополуччя та створено Шкалу задоволеності життям [8]; проаналізовано вплив інституційних факторів, таких як демократія та управління, на добробут [9].

Останні дослідження поглибили розуміння індексу щастя, аналізуючи глобальні тренди та інтегруючи культурні й соціальні фактори. Р. Венховен вивчив світові тенденції щастя [10], а С. Ойші з колективом авторів досліджували роль культурних відмінностей у сприйнятті щастя та методах його вимірювання [11].

Аналіз літератури свідчить про значний міждисциплінарний інтерес до вивчення індексу щастя. Внесок економістів, психологів, соціологів та політологів сприяв збагаченню дискурсу, пропонуючи різноманітні погляди на те, що таке щастя і як його можна підвищити. Цей корпус знань створює підґрунтя для розробки політик, спрямованих на покращення якості життя в усьому світі, що обумовлює потребу у докладних дослідженнях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження соціально-економічних факторів, що впливають на формування щасливої нації в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Індекс щастя оцінюється на основі щорічних опитувань громадян у різних країнах, проведених міжнародними організаціями, такими як Gallup World Poll [5]. Кожен компонент індексу нормалізується, і з них виводиться загальне середнє значення, яке використовується для рейтингу країн. Основні складові індексу щастя (Happiness Index):

Суб'єктивне благополуччя (Ladder) – показник відображає суб'єктивну оцінку громадянами свого поточного рівня життя за шкалою від 0 до 10. Використовується питання про уявну драбину, де 0 означає найгірше можливе життя, а 10 – найкраще.

Цей показник також відомий як шкала життя Кантріла (Cantril life ladder) або просто life ladder.

Логарифм ВВП на душу населення (Log GDP per capita) – показник, що базується на даних про ВВП з урахуванням паритету купівельної спроможності. Відображає економічний добробут і доступ до матеріальних ресурсів.

Соціальна підтримка (Social support) – цей показник є середнім значенням відповідей (0 або 1) на питання GWP: «Якщо у вас виникли проблеми, чи є у вас родичі або друзі, на яких ви можете розраховувати?»

Очікувана тривалість здорового життя при народженні (Healthy life expectancy at birth) – відображає кількість років, які людина може очікувати прожити в доброму здоров'ї.

Свобода прийняття життєвих рішень (Freedom to make life choices) – відображає середній рівень задоволеності чи незадоволеності свободою у виборі, що робити зі своїм життям.

Щедрість (Generosity) – цей показник оцінює рівень благодійності та волонтерства шляхом аналізу відповідей на питання про пожертви на благодійність протягом останнього місяця.

Сприйняття корупції (Perceptions of corruption) – даний показник базується на середніх значеннях відповідей на два питання GWP: «Чи є корупція поширеною у вашому уряді?», «Чи є корупція поширеною в бізнесі?». Якщо відповідь на перше питання відсутня, використовується відповідь на друге. Загальний показник сприйняття корупції розраховується як середнє значення двох запитань [12].

Позитивні емоції (Positive affect) – визначаються як середнє значення відповідей на три питання GWP: «Чи посміхалися або сміялися ви багато вчора?», «Чи відчували ви задоволення протягом значної частини дня вчора?», «Чи вивчили ви щось нове або зробили щось цікаве вчора?».

Негативні емоції (Negative affect) – розраховуються як середнє значення відповідей на три питання: «Чи відчували ви хвилювання протягом значної частини дня вчора?», «Чи відчували ви смуток протягом значної частини дня вчора?», «Чи відчували ви гнів протягом значної частини дня вчора?».

Країни-лідери в рейтингу щастя зазвичай демонструють високий рівень соціальної підтримки, прозорості уряду, економічного розвитку та екологічної стабільності. Наприклад, країни Скандинавії, такі як Фінляндія, Данія та Норвегія, протягом останніх років стабільно займають перші місця у світових рейтингах. Їхній успіх пов'язаний із ефективними соціальними політиками, доступною системою охорони здоров'я, високим рівнем довіри до уряду та активною участю громадян у суспільному житті.

Попри важливість індексу щастя, існують і певні виклики:

Суб'єктивність оцінок – багато складових індексу базуються на самооцінках громадян, які можуть бути суб'єктивними та залежати від культурного контексту.

Різні пріоритети країн – у різних суспільствах поняття щастя може мати відмінні визначення, що ускладнює уніфікований підхід до вимірювань.

Довгострокова оцінка – щастя не завжди можна виміряти в короткостроковій перспективі, адже багато факторів мають накопичувальний ефект, наприклад, інвестиції в освіту чи екологію.

Аналіз індексу щастя за період 2005–2023 років дозволяє визначити ключові тенденції та відмінності між країнами. Середній показник індексу щастя обчислюється шляхом об'єднання даних про його складові, які відображають багатфакторний підхід до оцінки добробуту населення.

Для розрахунку середнього значення індексу щастя використовуються дані з щорічних звітів World Happiness Report, які охоплюють більшість країн світу. Основою для аналізу є дані опитувань населення, які проводяться міжнародними організаціями, такими як Gallup World Poll. Ці дані коригуються з урахуванням об'єктивних економічних та соціальних показників.

Середнє значення індексу щастя для кожної країни визначається шляхом обчислення середнього показника за всіма складовими. Крім того, для кожної складової проводиться розрахунок середнього значення у глобальному масштабі, що дозволяє оцінити відносну вагу кожного чинника у формуванні рівня щастя.

Дані аналізу середнього значення індексу щастя показали, що середній рівень щастя значно відрізняється між країнами з різними рівнями економічного розвитку, соціальної підтримки та екологічних умов.

У країнах Північної Європи, таких як Фінляндія, Данія та Норвегія, середній рівень щастя стабільно залишається на найвищих позиціях. Це пов'язано з високим рівнем соціальної підтримки, економічного добробуту та довіри до державних інституцій.

У країнах з перехідною економікою, таких як Україна та Грузія, середній рівень щастя залишається середнім, що пояснюється нестабільними економічними умовами та проблемами соціальної інфраструктури.

У країнах, що розвиваються, зокрема в Африці, таких як Руанда чи Малаві, середній рівень щастя є найнижчим. Це зумовлено відсутністю належного доступу до базових ресурсів, низькою тривалістю життя та високим рівнем корупції.

Економічна складова індексу щастя визначається через логарифм ВВП на душу населення. Найвищі значення спостерігаються у країнах з високим рівнем доходу, таких як Люксембург та Сінгапур, тоді як у країнах з низьким рівнем доходу, таких як Нігер або Конго, показники є мінімальними. Середнє глобальне значення цього показника за аналізований період демонструє тенденцію до зростання, що свідчить про покращення економічного добробуту в багатьох країнах.

Соціальна підтримка визначається через оцінку громадянами наявності близьких людей, на яких можна покластися у складній ситуації. Найвищі середні значення демонструють країни Скандинавії, де соціальна підтримка є частиною культури та політики держави.

Очікувана тривалість здорового життя є одним із найважливіших факторів у формуванні щастя. Найвищі значення мають країни з розвинутою системою охорони здоров'я, такі як Японія та Сінгапур, тоді як у країнах Африки показник залишається критично низьким через відсутність доступу до медичних послуг.

Показник свобода вибору відображає рівень задоволеності громадян свободою приймати життєві рішення. У демократичних країнах, таких як Норвегія чи Фінляндія, цей показник є високим, тоді як у країнах з авторитарним режимом, таких як Північна Корея, значення мінімальне.

Щедрість вимірюється через рівень добровільних пожертв та благодійності. Найвищі значення демонструють країни Південно-Східної Азії, де традиційно підтримується культура благодійності.

Показник довіри до урядових та бізнес-структур є важливим фактором щастя. Найвищі значення спостерігаються у країнах з прозорими урядами, таких як Фінляндія, тоді як у країнах, що розвиваються, цей показник залишається низьким.

Позитивні та негативні емоції є суб'єктивними показниками, які значно варіюються залежно від культурного контексту. Наприклад, у країнах Латинської Америки рівень позитивних емоцій високий, незважаючи на середні чи низькі значення інших складових індексу.

Розрахунок середнього значення індексу щастя та його складових дозволив виявити ключові закономірності, які відображають рівень добробуту населення в різних країнах світу. Попри загальні тенденції, кожна країна має унікальне поєднання факторів, що впливають на її місце у світовому рейтингу.

Водночас значна кількість країн демонструє схожі характеристики у розрізі складових індексу, таких як економічний добробут, соціальна підтримка та тривалість життя.

Для глибшого розуміння цих подібностей та відмінностей доцільно застосувати кластерний аналіз. Цей метод дозволяє об'єднати країни у групи (кластери) за рівнем щастя та визначити ключові характеристики кожного кластеру. Такий підхід сприяє кращому усвідомленню глобальних та регіональних особливостей у формуванні щастя.

Для визначення доцільної кількості кластерів проводимо ієрархічний кластерний аналіз, на основі якого визначено доцільність формування шести кластерів, що покладено в основу методу кластеризації K-середніх.

Для подальшої обробки доцільно зберегти кількість кластерів, таблицю дисперсійного аналізу та кінцеві центри кластерів.

Результати кластерного аналізу представлені у табл. 1.

Таблиця 1.

Кінцеві центри кластерів країн світу за складовими індексу щастя*

Показник	Кластер					
	1	2	3	4	5	6
Суб'єктивне благополуччя	5,015	4,341	6,778	5,616	4,180	3,840
Логарифм ВВП на душу населення	8,822	8,059	10,731	9,736	7,687	7,814
Соціальна підтримка	0,774	0,687	0,908	0,836	0,723	0,772
Очікувана тривалість здорового життя	61,292	54,294	70,919	66,426	49,393	43,404
Показник	Кластер					
	1	2	3	4	5	6
Свобода вибору	0,735	0,699	0,839	0,738	0,640	0,706
Щедрість	0,016	0,002	0,060	-0,057	-0,017	-0,113
Сприйняття корупції	0,784	0,808	0,575	0,778	0,808	0,807
Позитивний вплив	0,627	0,634	0,707	0,643	0,617	0,712
Негативний вплив	0,275	0,301	0,237	0,285	0,322	0,251

* Сформовано автором за джерелом [13]

Кластер 1 включає країни з помірним рівнем щастя та економічним розвитком. Індекс щастя в цих країнах переважно знаходиться в діапазоні від 3,6

до 6,6, а економічний розвиток (ВВП на душу населення) є середнім або нижчим за середній рівень.

Соціальна підтримка в цих країнах є помірною, зі значеннями, що варіюються від 0,7 до 0,9. Очікувана тривалість життя тут відносно висока, переважно становить від 58 до 64 років. Рівень свободи прийняття життєвих рішень знаходиться на середньому рівні. Показник щедрості часто є негативним, що вказує на низький рівень благодійності чи суспільної довіри. Приклади країн, що входять до цього кластеру, включають Гватемалу, Україну та Киргизстан. Загалом, кластер складається з 30 країн.

У цих країнах спостерігається помірний рівень економічного розвитку, що забезпечує певну стабільність, проте не дозволяє досягти високого рівня життя. Громадяни відчувають підтримку з боку соціальних інституцій, хоча цей рівень не є максимальним. Водночас тривалість життя є досить високою для їхнього економічного рівня.

Кластер 2 складається з країн із низьким або помірним рівнем щастя, економічного розвитку та соціальної підтримки, але водночас із різною тривалістю життя та відчуттям свободи прийняття рішень. Індекс щастя в цих країнах варіюються в межах від 1,7 до 5,4, що відображає значно нижчий рівень задоволеності життям у порівнянні з більш розвиненими країнами.

Економічний розвиток знаходиться в межах 6,9 – 9,6, причому показники для більшості країн нижчі за середні світові. Однак, деякі країни, такі як Габон і Ботсвана, демонструють відносно вищий рівень. Соціальна підтримка в цих країнах обмежена, зі значеннями, що переважно нижче 0,7. Очікувана тривалість життя в цьому кластері низька, в межах 49 – 57 років.

Більшість країн мають помірний рівень свободи, показники варіюються в межах 0,48–0,81. Переважно негативні або близькі до нуля значення, що свідчить про низький рівень благодійності або суспільної довіри. Показники сприйняття корупції залишаються низькими, відображаючи високу корумпованість у багатьох країнах. Позитивні емоції частіше виражені, ніж негативні, хоча рівень негативних емоцій залишається високим. Загалом, до кластеру входить 25 країн.

Країни кластеру демонструють широкий діапазон соціально-економічних умов. Наприклад, країни, як Габон, Ботсвана та Намібія, мають відносно вищий рівень економічного розвитку, ніж такі країни, як Афганістан чи Конго (Кіншаса). Однак загалом більшість країн стикаються з проблемами, пов'язаними з недостатнім рівнем соціальної підтримки, низьким доступом до ресурсів та невисокою тривалістю здорового життя.

Країни, що належать до кластеру 3, демонструють найвищий рівень щастя та стабільну економіку. Значення індексу щастя для цих країн варіюються від 6,0 до 7,7, що свідчить про високий рівень задоволеності життям. Висока якість життя в цих державах забезпечується економічною стабільністю, розвинутою соціальною інфраструктурою та ефективними державними інституціями.

Економічний розвиток країн цього кластеру є одним із ключових факторів їхнього успіху. Показник ВВП на душу населення перевищує 10,0, а в деяких країнах, таких як Норвегія та Люксембург, досягає 11,0 та більше. Це вказує на

високий рівень доходів громадян та продуктивність економіки. Разом із цим, розвинена система соціальної підтримки, значення якої перевищує 0,9, гарантує громадянам доступ до необхідної допомоги та ресурсів.

Ще одним важливим аспектом є висока очікувана тривалість здорового життя, яка перевищує 70 років. Цей показник є відображенням ефективності системи охорони здоров'я та загального рівня добробуту населення. Високі показники свободи прийняття рішень (0,9+) свідчать про те, що громадяни цих країн мають можливість впливати на своє життя та реалізовувати власні рішення.

Хоча показники щедрості в багатьох країнах кластеру залишаються низькими, цей аспект компенсується іншими перевагами, такими як соціальна підтримка, економічна стабільність і низький рівень корупції. Сприйняття корупції залишається на низькому рівні, що сприяє високій довірі громадян до державних інституцій і зміцнює загальну стабільність.

Яскравими представниками цього кластеру є такі країни, як Фінляндія, Данія та Норвегія. Наприклад, Фінляндія має найвищий рівень щастя серед усіх країн (7,74), потужну соціальну підтримку (0,95) та один із найвищих показників свободи прийняття рішень (0,94). Данія демонструє схожі показники, маючи розвинену економіку (ВВП на людину – 10,9) та високий рівень соціальної підтримки (0,95). Норвегія ж має найвищий рівень доходу на душу населення серед країн кластеру (ВВП на людину – 11,07).

Інші країни, такі як Ісландія, Швеція, Швейцарія, також демонструють стабільність і високі стандарти життя. Ці держави є прикладом соціально-економічної гармонії, де поєднуються економічний розвиток, ефективність державних структур і задоволеність життям громадян.

Країни, що належать до кластеру 4, характеризуються помірним рівнем щастя, високим економічним потенціалом та деякими обмеженнями у соціальних аспектах. Середнє значення індексу щастя для цих держав становить 5,8, що свідчить про задовільний рівень добробуту населення.

Економічний розвиток у цьому кластері є високим, адже значення показника ВВП на людину перевищує 9,5. Разом із тим, соціальна підтримка варіюється від помірної до високої. Очікувана тривалість здорового життя становить від 65 до 70 років, вона є досить високою, що свідчить про прогрес у розвитку системи охорони здоров'я.

У країнах кластеру 4 відзначається високий рівень економічного потенціалу. Наприклад, такі країни, як США (10,976) та ОАЕ (11,121), демонструють значні економічні ресурси. Разом із цим, рівень соціальної підтримки є доволі високим, що сприяє забезпеченню базових потреб громадян. Проте свобода прийняття життєвих рішень у цих країнах є дещо обмеженою порівняно з кластером 3, що може знижувати загальний рівень щастя. Соціальні фактори в кластері 4, такі як сприйняття корупції або довіра до уряду, залишаються викликом. Очікувана тривалість здорового життя також є важливим показником.

Представниками цього кластеру є країни з різних регіонів світу, зокрема Іспанія, Литва, Уругвай, Мексика, Чехія та США. У цих державах спостерігається баланс між економічним розвитком та соціальними викликами. Загалом, кластер

складається з 48 країн. Таким чином, кластер 4 демонструє країни, які мають потужний економічний потенціал і доволі високий рівень добробуту, але стикаються із соціальними обмеженнями, що впливають на рівень щастя їхніх громадян.

До кластеру 5 входять країни з низьким рівнем економіки, але високою соціальною емоційністю. Індекс щастя у цих державах варіюється від 3,2 до 5,2. Ще однією унікальною рисою є високий рівень позитивних емоцій, який залишається стабільно високим навіть у складних соціально-економічних умовах. Ці країни мають один із найнижчих показників економічного розвитку, що проявляється у низькому доході на душу населення у більшості випадків не перевищує 7,5, що відображає обмежені економічні ресурси. Це ускладнює забезпечення базових потреб, таких як охорона здоров'я, освіта та інфраструктура. Очікувана тривалість життя в цьому кластері низька, близько 50 років.

Рівень соціальної підтримки у більшості країн залишається низьким, що означає обмежену можливість отримання допомоги від близького оточення чи уряду. Проте високі показники позитивних емоцій свідчать, що населення знаходить задоволення у нематеріальних аспектах, таких як родинні зв'язки, культура чи духовність. Попри складні умови, мешканці цих країн демонструють життєстійкість. Високий рівень позитивного настрою допомагає їм підтримувати відносно стабільний рівень щастя. Такі результати можна пояснити акцентом на духовні цінності та адаптацією до обставин.

До кластеру належать такі країни, як Мозамбік, Чад, Замбія, Зімбабве та Сьєрра-Леоне. Вони є яскравим прикладом того, як за відсутності економічного добробуту люди здатні знаходити щастя у нематеріальних аспектах життя. Високий рівень позитивних емоцій та життєстійкість сприяють збереженню емоційного благополуччя, навіть за несприятливих умов.

Кластер 6 включає країни з дуже низьким рівнем щастя та значними обмеженнями у ресурсах. Індекс щастя в цих країнах становить приблизно 3, що свідчить про низький рівень задоволеності життям. Показник економічного розвитку становить 7,8, що є досить низьким.

Соціальна підтримка тут на рівні 0,8, що означає помірний рівень соціальної підтримки, але все ж обмежений. Очікувана тривалість життя при народженні становить 43,4 років, що є однією з найнижчих серед усіх кластерів.

Свобода прийняття життєвих рішень оцінюється на рівні 0,7, що вказує на обмежені можливості для самостійного прийняття рішень. Щедрість у цих країнах негативна (-0,113), що свідчить про дуже низький рівень благодійності чи суспільної довіри. Сприйняття корупції становить 0,807, що вказує на високу поширеність корупції. Емоційний стан населення включає високий рівень негативних емоцій і помірний рівень позитивних емоцій.

Відповідно, країни цього кластеру стикаються з значними соціально-економічними викликами, які обмежують можливості для покращення якості життя. Низькі показники економіки і соціальної підтримки сприяють нестабільності та загальному невдоволенню населення.

Кластеризація країн за рівнем щастя дозволяє ідентифікувати ключові фактори, що впливають на якість життя. Результати аналізу показують, що щастя залежить не лише від економічного розвитку, а й від соціальної підтримки, тривалості життя та емоційних аспектів. Розуміння цих закономірностей може допомогти у формуванні політики, спрямованої на покращення якості життя в усьому світі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати дослідження індексу щастя демонструють, що добробут населення є багатограним явищем, яке залежить від взаємодії економічних, соціальних, екологічних та емоційних чинників.

Вивчення основних складових індексу – суб'єктивного благополуччя, економічного розвитку, соціальної підтримки, тривалості здорового життя, свободи прийняття рішень, щедрості та рівня корупції – дозволяє виділити ключові фактори, що впливають на рівень щастя в різних країнах. Проведений кластерний аналіз дозволив класифікувати країни світу на шість основних груп за рівнем щастя. Це дало змогу не лише визначити загальні тенденції, але й виділити унікальні характеристики кожного кластеру.

Аналіз показав, що економічний розвиток є важливим, але не єдиним чинником формування щастя. Соціальна підтримка, свобода вибору, прозорість урядових структур та емоційний стан населення мають не менш важливе значення. Наприклад, країни з високим рівнем щастя зазвичай мають ефективні соціальні політики, що сприяють зміцненню довіри між громадянами та державними інституціями. Водночас, суб'єктивність оцінок та культурні відмінності у сприйнятті щастя створюють певні виклики для уніфікованого підходу до оцінки добробуту. Ці особливості потребують врахування при формуванні міжнародних стратегій.

Застосування кластерного аналізу дозволило ідентифікувати не лише глобальні тенденції, але й регіональні особливості. Наприклад, країни Північної Європи відзначаються високим рівнем соціальної підтримки, тоді як країни Латинської Америки демонструють високий рівень позитивних емоцій, попри економічні виклики. Підвищення рівня щастя населення вимагає комплексного підходу, який враховує економічні, соціальні, культурні та психологічні аспекти. Результати дослідження можуть слугувати основою для розробки національних і міжнародних стратегій, спрямованих на підвищення якості життя та гармонізацію суспільних відносин у глобальному масштабі.

Перспективою подальших досліджень бачиться моделювання залежності складових індексу щастя від економічних, соціальних та політичних чинників.

Список використаних джерел

1. Gross National Happiness Index. Sustainable Development Goals. 2025. URL: <https://sdgs.un.org/partnerships/gross-national-happiness-index>
2. Thinley J. Y., Ura K. Gross national happiness and development. Centre for Bhutan Studies and GNH Research, 1999. 755 p.
3. About. World Happiness Report. 2025. URL: <https://worldhappiness.report/about/>
4. Layard R. Happiness: Lessons from a New Science. Penguin Books, Limited, 2011. 363 p.
5. Gallup World Poll. Global Research. 2025. URL: <https://www.gallup.com/analytics/318875/global-research.aspx>
6. Easterlin R. A. Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. University of Pennsylvania, 1974. 39 p.
7. Kahneman D., Deaton A. High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2010. Vol. 107(38). P. 16489–16493. <https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107>
8. Diener E., Oishi S., Lucas R. E. Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction. / S. J. Lopez, & C. R. Snyder (Eds.). Oxford Handbook of Positive Psychology. New York, NY: Oxford University Press, 2009. P. 187-194. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0017>
9. Frey B. S., Stutzer A. Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-Being. Princeton University Press, 2002. URL: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691120164/happiness-and-economics>
10. Veenhoven R. World Database of Happiness: Continuous Register of Scientific Research on Subjective Enjoyment of Life. *Social Indicators Research*. 2010. Vol. 49(1). P. 1–4.
11. Oishi S., Graham J., Kesebir S., Galinha I. C. Concepts of Happiness Across Time and Cultures. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2018. Vol. 39(5). P. 559–577. <https://doi.org/10.1177/0146167213483580>
12. Statistical Appendix 1 for Chapter 2 of World Happiness Report 2024. World Happiness Report. 2025. URL: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2024/Ch2+Appendix.pdf>
13. World Happiness Report 2024. 2025. URL: <https://worldhappiness.report/>

References

1. *Gross National Happiness Index. Sustainable Development Goals*. (2025), [Online], available at: <https://sdgs.un.org/partnerships/gross-national-happiness-index>
2. Thinley, J. Y., & Ura, K. (1999), *Gross national happiness and development*, Centre for Bhutan Studies and GNH Research, 755 p.
3. *About. World Happiness Report*. (2025), [Online], available at: <https://worldhappiness.report/about/>
4. Layard, R. (2011), *Happiness: Lessons from a New Science*. Penguin Books, Limited, 363 p.
5. Gallup World Poll. (2025), *Global Research*., [Online], available at: <https://www.gallup.com/analytics/318875/global-research.aspx> .
6. Easterlin, R. A. (1974), *Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence*, University of Pennsylvania, 39 p.
7. Kahneman, D., & Deaton, A. (2010), High income improves evaluation of life but not emotional well-being, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, No. 107(38), pp. 16489–16493, <https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107> .
8. Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2009), Subjective Well-Being: The Science of Happiness and Life Satisfaction. In S. J. Lopez, & C. R. Snyder (Eds.), *Oxford Handbook of Positive Psychology*, New York, NY: Oxford University Press, pp. 187-194, <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195187243.013.0017>
9. Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002), *Happiness and Economics: How the Economy and Institutions Affect Human Well-Being*, Princeton University Press, [Online], available at: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691120164/happiness-and-economics> .

10. Veenhoven, R. (2010), World Database of Happiness: Continuous Register of Scientific Research on Subjective Enjoyment of Life, *Social Indicators Research*, No. 49(1), pp. 1–4.
11. Oishi, S., Graham, J., Kesebir, S., & Galinha, I. C. (2018), Concepts of Happiness Across Time and Cultures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, No. 39(5), pp. 559–577, <https://doi.org/10.1177/0146167213483580>.
12. *Statistical Appendix 1 for Chapter 2 of World Happiness Report 2024. World Happiness Report.* (2025), [Online], available at: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2024/Ch2+Appendix.pdf>.
13. *World Happiness Report 2024. World Happiness Report.* (2025), [Online], available at: <https://worldhappiness.report/>

Отримано:	14.02.2025	Beérkezett:	2025.02.14	Received:	14.02.2025
Прийнято до друку:	11.04.2025	Elfogadva:	2025.04.11	Accepted:	11.04.2025
Опубліковано:	12.05.2025	Megjelent:	2025.05.12	Published:	12.05.2025